

Učiteljica priroda – edukacija u radu Ivana Lackovića Croate

MAŠA ZAMLJAČANEC

Malo je onih koji mogu odoljeti ljepoti biljnog svijeta. Promatrajući prirodu čovjek je oduvijek znao pronaći vrijednosti koje treba za opstanak, ali i za izražavanje kreativnosti. Ovaj članak proučava na koji način Ivan Lacković interpretira prirodu, prenosi naučeno i donosi trodimenzionalna prostranstva putem svojih dvodimenzionalnih umjetničkih radova. Njegovo se naslijeđe može tumačiti na različite načine, a za ovu priliku predstavljeno je kao simbioza prirode i čovjeka (u ulogama umjetnika i promatrača). Ta nam simbioza nudi povezivanje promatrača s motivima slika na dublji način, pokazuje i dokazuje da umjetnički rad ima brojne funkcije i pruža nam različite mogućnosti za interpretaciju, a odabirom motiva iz prirode slikar ohrabruje publiku da pažljivo gleda, uči, istražuje i eksperimentira. Članak donosi priču o tome kako Lackovićeve slike pružaju priliku za nesmetano učenje, slobodu i razvijanje osjećaja pripadnosti svijetu i odgovornosti prema prirodi, otkrivanje novih činjenica, razvijanje mašte, identitet i širenje vidika.

Ključne riječi: priroda, umjetnost, edukacija, interpretacija, ekologija

---

1. Uvod

Svi ljudi imaju kreativni potencijal. Uključivanje učenika u umjetničke procese, uz ugrađivanje elemenata njihove vlastite kulture u obrazovanje, razvija u pojedincu smisao za stvaralaštvo i inicijativu, bogatu imaginaciju, emocionalnu inteligenciju i moralni »kompas«, sposobnost kritičkog mišljenja, smisao za samostalnost te slobodu rasuđivanja i djelovanja. Odgoj za i kroz umjetnost potiče kognitivni razvitak i pomaže da ono što i kako učenici uče odgovora potrebama modernih društava u kojima žive.¹ Ovaj članak stavlja

fokus na potencijalne dimenzije umjetnosti i obrazovanja. Ideja o plemenitoj ulozi umjetnosti pojavila se već u antičkoj filozofiji. Pitagora je isticao ulogu umjetnosti u »oblikovanju ljudskog duha«, posebno glazbe kojom se postiže unutarnji sklad duše. Platon je vjerovao da je najbolje obrazovanje »za tijelo – gimnastika, a za dušu služenje Muzama«. On je isto tako pokazao ambivalentnost prema umjetničkom obrazovanju koje ovisi o prirodi njegove namjere. Osim toga, treba naglasiti važnost Aristotelove teorije katarze u zajedničkoj europskoj baštini antičkog doba kao vjerovanja da dramsko iskustvo ne služi samo pročišćenju duše, već da ono

---

1 Smjernice za umjetnički odgoj, UNESCO, 2006. Dostupno na: [http://www.hcd.o.hr/dokumenti/smjernice-unesco-a-za-](http://www.hcd.o.hr/dokumenti/smjernice-unesco-a-za-umjetnicki-odgoj/)

[umjetnicki-odgoj/](http://www.hcd.o.hr/dokumenti/smjernice-unesco-a-za-umjetnicki-odgoj/) (18. 8. 2022.)

istodobno i obogaćuje čovjeka, što se i potvrdilo utjecajem univerzalnih umjetničkih remek-djela. Oba trenda, platonovski i aristotelovski, odgovaraju Nietzscheovim modelima apolonijske i dionizijske umjetnosti koji neprestano potiču filozofske rasprave o ulozi umjetnosti u životu čovjeka. Umjetnost u današnje vrijeme teži pronalasku svog mjesta svrhovito nastojeći potaknuti djecu u ostvarivanju svojih kreativnih potencijala. Pojačavanjem utjecaja umjetnosti, isticanjem njezine važnosti te većim povezivanjem s cjelokupnim obrazovanjem potiče se apstraktno razmišljanje koje izrazito pomaže u stjecanju boljeg uvida u svijet oko nas te dublje razumijevanje vladajućih pojava.² Alternativnim modelom obrazovanja koji omogućava učenicima suočavanje s netradicionalnim, nekonvencionalnim pristupom, učenike se potiče na pronalaženje vlastitih načina izražavanja, a sve to u svrhu promicanja metakognicije, odnosno znanja o vlastitim misaonim procesima te promoviranja što boljeg i kvalitetnijeg uvida i razumijevanja nas samih.

2. Što je priroda čovjeku i što je čovjek prirodi?

Postoji knjiga koja je uvijek otvorena za sve oči: priroda.

Jean-Jacques Rousseau

Priroda je, među ostalim, estetsko iskustvo i u valorizaciji često je svrstana u tradicionalne teme. Ovaj članak donosi njezinu revaloriziranu i redefiniranu interpretaciju te daje pogled na prirodu (u) umjetnosti kroz prizmu suvremenosti.

Biljni svijet oduvijek je bio izvor materijalnih dobara za čovječanstvo, ali i predmet interesa, simbolike i estetskih doživljaja. Knjige autora poput Nikole Viskovića govore o zaboravu prirode, uzrocima zaborava biljnog svijeta i *otprilođenja* čovjeka

od ne-humanih bića, a odgovor traže i nalaze kroz nekoliko tema. Prije svega, biljke su (barem na prvi pogled) kvantitativno brojnije, sveprisutnije i dostupnije od životinja (osim u nekim pustinjским i ledenim biotopima gdje ih je malo kao i životinja, iz čega proizlazi da su biološki i kulturno cijenjene). S druge strane, biljke zbog svoje slabije pokretnosti, bezglasnosti, pretežno autotrofnog hranjenja i manje osjetljivosti te zbog pretpostavljenog nedostatka bilo kakvog psihizma ne pobuđuju u čovjeku interes i suosjećanje kao životinje. Zbog tih se razlika biljke često doživljavaju kao manje »manje vrijedna« bića. Marginalna uloga biljaka može se pratiti na nekoliko razina – od dnevne prakse (u kojoj domaćim životinjama i ljubimcima priznajemo određenu individualnost dajući im osobna imena, dok najniže biljke uvijek nazivamo po njihovim vrstama, rodovima) do rasprava o ekološkoj krizi. Ekološka i bioetička svijest o ugroženosti i potrebi o zaštiti faune daleko je snažnija od svijesti o ugroženosti flore i njezinog spašavanja. Biljni svijet je antropološka tema, biljke se uzgajaju i upotrebljavaju za hranu, sirovine, lijekove pa je važno istaknuti njihovu ulogu u prirodi te ulogu koju im daje čovjek. Upravo su biljke bitan faktor za nastajanje i održavanje života na Zemlji (fotosinteza, stabilizacija plodnog tla, pročišćavanje vode, značajna uloga u prehrambenom lancu...). Priroda je čovjekovo pristanište i zaklon, mitovi i drevne predaje obiluju podacima o ljekovitim svojstvima biljaka, a stablo je kroz povijest nadahnuće tradicionalnoj medicini i »alat« u računanju vremena, pismu, toponimiji, antroponimiji... Ovaj je svijet i predmet religijskog kulta, magije, narodnih običaja i vjerovanja. Biljke su oduvijek imale snažno simbolično značenje jer su bile temeljna dobra u materijalnoj i kulturnoj egzistenciji čovjeka u pojedinim krajevima svijeta, ali i radi simbolike života, plodnosti, godišnjih doba i besmrtnosti. Kroz povijest umjetnosti tema prirode jedna je od najčešćih. Ona je fenomen. Vizualna umjetnost se očituje predočavanju i prenošenju zbilje: pojavnosti, mental-

² CHESSIN, Debby: *The nature of science and art*. London: Science scope, 2006., 69–70.

nih slika, jezičnih formulacija u vizualnu formu.³ Likovna umjetnost je uži pojam od vizualnih umjetnosti – vizualne umjetnosti obuhvaćaju likovnu umjetnost (slikarstvo, skulpturu, grafiku), fotografiju, film, video umjetnost, dizajn, arhitekturu, nove vizualne višemedijske eksperimente, teatar, operu i balet. Za ovu priliku, ograničit ćemo se na likovnu umjetnost s posebnim naglaskom na poznatog slikara Ivana Lackovića Croatu.

3. Priroda je umjetnost

Poznata izreka kaže da *umjetnost ne može promijeniti svijet, ali može promijeniti ljude koji mogu mijenjati svijet*. Priroda u umjetničkim radovima ne donosi samo estetski doživljaj, ona protestira protiv uništavanja, poziva na humanost, a ponekad i predlaže konkretna rješenja i uči o skladu koji može postojati između prirode i čovjeka. U takvom pristupu umjetnosti, autor ne želi više biti samo promatrač, on se približava prirodi, ulazi u nju, u njoj stvara. To nam nudi priliku za učenje o okolini, ali i pokazuje i dokazuje da umjetnost može promijeniti odnos čovjeka prema prirodi (čak i obnovi okoliša) stvaranjem novih vrijednosti. Lacković je jedan o onih koji su učili iz prirode, učili o prirodi i stvarali univerzalni oblik likovnog govora o univerzalnim temama, ali bez monotonije i dosade jer nam istovremeno daje nove poglede na stvarnost. Prema toj se stvarnosti umjetnost odnosi tako da ju simboličkim jezikom nama otkriva i daje priliku da u njoj prepoznamo probleme čovječanstva i potražimo za njih objašnjenja ili rješenja. Lacković kao pravi likovni umjetnik u prirodi nalazi materijal za umjetničku ekspresiju, a sama priroda prirode ga potiče na stvaranje. Iako je priroda oduvijek doživljavana kao neodvojivi dio umjetničkog stvaralaštva, umjetnost je shvaćena kao nešto potpuno

drugačije od prirode – iako je u ponekad organska, umjetnička ljepota doživljava se drugačijom od prirodne ljepote. Priroda nije samo pojam, ona je svuda oko nas, a dokaze o našoj vezi s prirodom možemo doživljavati svakodnevno. Za pejzaže suvremenih hrvatskih umjetnika simptomatična je teritorijalna partikularnost i više ili manje osviješten stav o predstavljanju svoje zemlje: tla, kopna, mora, zraka, odnosno ovog dijela prirodnog svijeta kojeg smatramo našim teritorijem i ključnom osnovom vlastitog identiteta. To nam u svojim radovima jasno pokazuje i Ivan Lacković Croata u podravskim krajolicima u kojima se lako prepoznaju vrste cvijeća, bilja, žitarica i drveća.

Friedrich Nietzsche rekao je da nam je tako ugodno usred prirode jer ona nema mišljenje o nama.⁴ Teorija nam govori da nema nikakve razlike između onog što se događa kada netko promatra svijet neposredno i kada sjedi zatvorenih očiju i »misli«. Ne možemo odvojiti mišljenje od onoga što se događa u opažanju. Vizualno opažanje je vizualno mišljenje. Vizualno opažanje je izrazito aktivna djelatnost. Ona se odnosi na veći ili manji dio svijeta, a kroz taj svijet kreće se pogled, vođen pažnjom, skupljajući uski opseg najoštrijeg viđenja čas na jednu, čas na drugu točku, ispitujući predmete istražujući im oblik. Umjetnost nas uči da stvari vizualiziramo, a ne da ih samo poimamo ili se njima služimo. Umjetnost izvlači maksimalne mogućnosti života, ona nam pruža bogatiju, življu i živopisniju sliku stvarnosti te dublji uvid u nju. Ona je vrsta spoznaje. Umjetnost u današnje vrijeme teži pronalasku svog mjesta svrhovito nastojeći potaknuti nas, a posebno djecu u ostvarivanju svojih kreativnih potencijala. Pojačavanjem utjecaja umjetnosti, isticanjem njezine važnosti te većim povezivanjem s cjelokupnim obrazovanjem potiče se apstraktno razmišljanje koje izrazito pomaže u stjecanju bo-

3 ŠUVAKOVIĆ, Miško: *Pojmovnik suvremene umjetnosti*. Zagreb: Horetzky, 2005., 663.

4 STANČIĆ, Mirjana, *Friedrich Nietzsche i hrvatska moderna* // Croatica: časopis za hrvatski jezik književnosti i kulturu, 22, 35-36, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 1991., 115.

Sl. 1 Ivan Lacković Croatia: Četiri godišnja doba – Jesen, ulje / staklo, 95 x 145 mm

Sl. 2 Ivan Lacković Croatia: Četiri godišnja doba – Proljeće, ulje / staklo, 95 x 145 mm

ljeg uvida u svijet oko nas te dublje razumijevanje vladajućih pojava.⁵

Umjetnost može na dobar način djecu upoznati s prirodnim elementima poput lišća, kamenja, školjaka, prljavštine, vjetera, kiše i sunca. Ona uče promatrati, stvarati te, nakon provedenog vremena na svježem zraku, ostati u kontaktu s prirodom. Tako razvijaju empatiju i emotivnu svijest prema zemlji učeći i provodeći vrijeme u njoj, a tako mogu razviti svijest o očuvanju prirode i promišljati na koji način je se može zaštititi i unaprijediti. To rezultira djetetovom spremnošću na aktivno djelovanje. Ona pokazuju interes za istraživanje svijeta te se time potiče djetetova emocionalna osjetljivost, spoznaja i ostali kognitivni procesi. Takva umjetnost potiče djecu da istražuju i stvaraju, eksperimentiraju, griješe, isprobavaju nove ideje i uživaju u učenju. *U njegovanju kreativnog odnosa prema doživljavanju svijeta, kao dio razvojnog procesa djeteta kroz jezik umjetnosti izražava i odražava svoja shvaćanja, pita se o svijetu, traga za odgovorima, što sve formira njegovu svijest i njegove osjećaje te omogućuje dublju uključenost u procese koji oslobađaju nebrojene mogućnosti čovjekova stvaralaštva.*⁶ Proučavanjem životinja, kukaca, drveća i njegovih plodova mogu nau-

čiti puno o šumi i prirodi. Razvijaju svijest o važnosti života ostalih bića na svijetu te ih počinju poštivati. Promatrajući prirodni svijet, mogu razvijati kreativnu maštu i samostalno razmišljati. *Svako promišljanje služi tome da izvuče iz naše radoznalosti i spontanosti ono najbolje za njegov daljnji razvoj, svaka gesta i riječ koja na čovjeka djeluje oplemenjujuće, izvedba u kojoj djeca i mladi aktivno sudjeluju, pouka i komunikacija koju izazivaju, ne samo da djetetu pružaju nove spoznaje nego djeluju kao katalizator njegovih emocija, pomažu mu da i samo prepozna i bori se za kreativni izražaj i pozitivne osobine, potiče komuniciranje.*⁷ Vratimo se za tren na citat s početka ovog članka. Jean-Jacques Rousseau bio je vizionar odgoja u skladu s prirodom i u prirodi. Rousseauovi pogledi na odgoj temeljeni na djetetovu iskustvu, važnosti povezivanja sadržaja s okolinom i učenju neposredno u prirodi potaknuli su reforme u pedagogiji.⁸ Ideja o odgoju u prirodi javlja se krajem 19. i početkom 20. stoljeća. On smatra da se odgoj treba provoditi na prirodan način i u prirodi, u harmoniji s prirodom. Onaj koji se odgaja, snosi posljedice za vlastite postupke te u skladu s time gradi svoj moralni sustav. Takav bi se pristup mogao primijeniti i u odgoju za prirodu jer kritički

5 CHESSIN, Debby: *Nav. dj.*, Science scope, London, 2006., 70.

6 RADOVAN-BURJAN, Milena: *Integriranje umjetnosti u odgoj djece.* // Metodički ogleđi: časopis za filozofiju odgoja, 18, 2, Zagreb, 2011., 120.

7 Isto, 125.

8 ROTH Čerina, Mia: *Utjecaj pokreta na odgoj u prirodi.* // Prostor: znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam, 19, 1(41), 2011., 64.

Ivan Lacković Croata: *Četiri godišnja doba*, 2001., akvarelirani bakropispapir, 408 x 408 mm

Ivan Lacković Croata: *Dječak s kravama*, 1962., tuš / papir, 385 x 276 mm

pristupa sustavu i mijenja ga po potrebi. Poznata je i njegova rečenica »Smrtnici, ni ste napušteni, priroda još živi«, a u njoj se može u vidjeti da već u 18. stoljeću postoji svijest da priroda postoji, ali i da njezino postojanje nije apsolutno izvjesno.⁹ Je li smatrao da je priroda živi organizam i da kao takva zasigurno ima svoj kraj ili da čovjek utječe na prirodu i da je on taj koji doprinosi njezinom eventualnom kraju? Odgoj u prirodi i za prirodu ima dobrobit za čovjeka i učinak takvog odgoja traje cijeli život. Interakcija s prirodom i u prirodi je

preduvjet kvalitetnoga odgoja za održivi razvoj. Odgoj za održivi razvoj preduvjet je za postojanje društva koje će održivost procjenjivati kao temeljnu vrijednost. Ako se promatraju Rousseauove ideje kao smjer prema prirodnom okolišu, kao promicanje prirodnoga odgoja i upijanje dobrobiti prirodnog okoliša nameće se pitanje u kojemu se trenutku čovjek udaljio od svoje okoline i prirode i stavio naglasak na umjetno stvoreni kontekst? U 18. stoljeću Rousseau je zamišljao reformu društva promjenama u odgoju. Prirodu je trebalo razumjeti i slijediti, a ne uništavati. Njegova razmišljanja išla su u smjeru oslobođenja od sputavajućih i represivnih pristupa. Nekada je u povijesti za dječju igru djeci na raspolaganju bio neposredni okoliš koji nije bio urbaniziran i nudio je više prilika za istraživanje i promatranje procesa u prirodi. Djeca nisu bila sputana, slobodno su se kretala u prirodi i okolišu, dok danas u nekim sredinama gotovo da nemaju dodir s prirodom. Njihovo iskustvo je stoga limitirano i vrlo kontrolirano.

4. Zašto voljeti prirodu

Jedna od važnih uloga umjetnosti (ona u kojoj je nezamjenjiva) je ona koju ima u našim emocijama – ima moć stvoriti osjećaj u svim njegovim posebnim značenjima, daje strukturu i rafiniranost, daje smjer unutar njemu životu. Velika umjetnost, umjetnost sa velikim U poput one Ivana Lackovića dovela je do uključivanja ljudi u svijet, u akcije, potaknula obnovu prirode i rad na trajnoj promjeni odnosa čovjeka prema prirodi te jačanja njegova ekološkog senzibiliteta. Tako umjetnost preuzima edukativnu ulogu, a estetska načela imaju šansu mobilizirati etičke snage. Lacković je bio jedan od onih koji je uvijek razmišljao bolje i brže od svojeg vremena. Bio je i sjajan umjetnik i dobar promatrač. Njegovom geniju svjedočimo već desetljećima, a njegovi melankolični pejzaži otkrivaju nam da je bio slobodan promatrač okoline i ljubitelj slikanja po prirodi. No,

9 Isto, 67.

nećemo se ovdje baviti njegovom opsjednutošću prizorima podravskog krajolika. Niti njegovom jasnom spoznajom o povezanosti čovjeka i prirode. Niti njegovim umijećem da od prirode uči. Živa bića neodvojiva su od prirode. Naše tijelo, ali i naš duh ovisi o zraku koji dišemo i hrani koju svakodnevno jedemo. Priroda je naša životna sila bez koje nas ne bi bilo. Tijekom stoljeća umjetnički radovi nadahnuti prirodom nastajali su u različitim oblicima i s različitim namjenama. Zašto je to važno? Jer onima koji su puno u doticaju s prirodom pomaže shvatiti kako i priroda oko njih može biti umjetnost, a onima koji nemaju priliku boraviti u prirodi otkriva čarobni svijet krajolika, moć i ljepotu prirode. Ovo osobito vrijedi za mladu dob čovjeka, i za učenje u grupi – sama riječ za vrtić ili *kindergarden* dolazi od vrta – mjesta gdje djeca mogu rasti (odrastati) na prirodan način. Mogli bismo reći da već i intuitivno znamo da je priroda dobra za nas, a znatost je to i dokazala – ona nam služi za uživanje, za opuštanje...Važno je boraviti vani i upoznavati prirodnu raznolikost. Lacković je krajolik slikao po stvarnom predlošku, ali ga je oblikovao i sam. On prirodu promatra hrabro – nema straha, samo čuđenje, učenje i divljenje. U njegovom radu nalazimo multidisciplinarnost učenja koja se otkriva kroz više tema: pejzažnu arhitekturu, tradiciju, hortikulturu, svakodnevne poslove, kulinarsstvo...Naravno, priroda može učiti i od nas, ona se prilagođava nama, ona nam daje i u umjetnosti priliku da: iskusimo, promatramo, analiziramo, cijenimo, stvaramo odnose i brinemo. Edukacija se u suvremenosti mora promijeniti, ona se više ne događa smo unutar ustanove i taj trend će se nastaviti, a mi taj format moramo prihvatiti.

5. A što nas je naučio Lacković?

Umjetnost uistinu čini naš život boljim, ona obogaćuje, pomaže nam da se razvijamo u najbolju verziju sebe i koristi nam kao alat za komunikaciju s okolinom.

Lackovićevo slikarstvo može dublje razviti i otkriti misli, osjećaje i interese, pozitivno je u bilo kojoj dobi, a uz njega možemo naučiti:

Promatranje – vještina koju pojedinci imaju, drugi pak nemaju, ali svatko ju može razviti, osobito ako promatra prirodu. Uloga promatrača, publike u društvenoj i kulturnoj produkciji očituje se kroz odnose prema stvarima, prostoru, gledateljima i onome što se gleda. Promatranje umjetnosti uvijek uključuje produkciju – kada gledate, ujedno projicirate, interpretirate i generirate ideje (i emocije). Sve što gledate vas informira, ali svakako i vi to isto informirate. Upravo promatranje umjetničkog djela otkriva koliko je aktivno građenje oblika uključeno u ono što podrazumijeva gledanje. Ako znamo da je promatranje, u neposrednoj vezi sa spoznajom, a stvaranje i s moralnom aktivnošću, opravdano je zapitati se ne postavlja li slučajno veza između promatranja i stvaranja onaj najvažniji odnos između spoznaje i djelovanja.

Spoznaja – znanje koje nam omogućuje da prepoznamo drvo, biljku, cvijet ili pticu. Ljudska bića neprestano tragaju za novim spoznajama, one su temelj njihovog napretka, stvaranja, nadogradnji, ispravaka... Spoznaja je čin, proces ili postupak stjecanja, odnosno proizvodnje znanja. Katkad se terminom spoznaja označuje i samo stanje kojim se takav proces okončava; u slobodnijoj i kolokvijalnoj uporabi spoznaja se obično poistovjećuje sa znanjem. Spoznaja se tradicionalno dijeli na *empirijsku* – iskustvenu, memorijsku, introspektivnu te *racionalnu* – intuitivnu. U skladu s tom podjelom razlikuje se i epistemologija zamjećivanja, pamćenja, introspekcije, prosuđivanja vjerojatnosti i svjedočanstva.

Avanturizam – u istraživanju prirode, u poticanju znatiželje i otkrivanju sakrivenog, osobito tamo gdje mu se ne bi nadali – uzbudljivo je i saznati nešto novo. Sve je više poželjno, dobro i korisno tražiti uzbudljive načine provođenja vremena kako bi se razvijali kao ljudska bića, iskusili ono što nam se možda činilo nedostižno i ne-

moguće i sebi proširili stvarnost, pokazali da ponekad vrijedi riskirati i da suvremeni svijet zaista od nas traži uživanje u trenutku i življenje »punim plućima«. Nekad zaista najviše možemo učiti istražujući neobično, nepredvidivo i uzbudljivo.

Korištenje osjetila – imaju puno veći potencijal od onog kako ih koristimo – ako se dovoljno koncentriramo u galeriji ili u prirodi, ako usporimo, možemo primijetiti puno više. Čovjek stvarnost opaža preko svojih osjetila (vid, sluh, dodir...), ali time samo preuzima podražaje koji se u obliku električnih impulsa šalju u mozak. Mozak pak traži o kojem se pojmu radi, traži odgovarajući znak. Ne postoji čovjek kojemu sustav osjetila funkcionira savršeno. Neki ljudi imaju dobru senzornu integraciju, neki prosječnu, a neki slabu. Ako mozak ne prepozna znak koji prima, primijenit će onaj znak koji mu se čini najsličniji. Tako nastaju optičke varke i iluzije.

Razvoj inteligencije – dio naše inteligencije je »zaključan« u mozgu, a kad učimo kroz umjetnost, sa znatiželjnim stavom dolazimo do novih spoznaja. Potrebno je razvijati sposobnost mišljenja koje omogućuje snalaženje u novim prilikama u kojima se ne koriste nagonско ponašanje, ni učenjem stečene navike, vještine i znanja. Inteligencija je temelj stjecanja znanja i uspješnog obavljanja svih životnih zadaća. Budući da je inteligencija povezana s djelovanjem sveukupne ličnosti, na uspjeh u nekoj djelatnosti (ovisno o vrsti i složenosti) mogu u znatnoj mjeri utjecati i afektivne, motivacijske, kao i druge osobine ličnosti.

Ugoda – boravak u prirodi nije uvijek ugodan, ali kad o prirodi učimo iz sigurnosti galerijskih prostora ili našeg doma, osjećamo kontakt s prirodom. Boravak u prirodi nas čini zdravijima i sretnijima. Postoje istraživanja koja sugeriraju da samo gledanje slika, crteža i fotografija prirode može imati umirujući učinak. Oslanjamo se na prirodu. Važnost održavanja ekosustava zdravim trebao bi nam svima biti imperativ, a umjetnost ima misiju da inspirira ljude da provode vrijeme u prirodi. Ne možemo bez prirode, a ako mi ne možemo

boraviti u njoj, ne znači da ne možemo uživati u njezinim blagodatima.

Kreativnost – umjetnici su uvijek i oduvijek slikali po uzoru na prirodu i tražili inspiraciju u njoj. Kreativnost je jedna od najcjenjenijih ljudskih osobina, ali i svojstvo ličnosti koje nije u dovoljno istraživano i proučavano, kako sa psiholoških aspekata, tako i iz pedagoškog kuta.¹⁰ Proučavanje fenomena kreativnosti polazi od različitih pristupa koji se kreću od mističnoga preko psihodinamičkog, kognitivnog i socijalno-psihološkog do konfluentnog pristupa, pri čemu je kompleksna i višestрана priroda kreativnosti utjecala na različite pristupe njenom definiranju.¹¹ Kreativnost se smatra jednom od najvažnijih odlika ljudske vrste. Budući da se temelji na mašti, vjeruje se da se može uspješno razvijati igrom zasnovanom na fantaziji tijekom ranih godina života.

Povijest – priroda nas uči o povijesti, ona je zapisana u zemlji. Priroda ima svoje sjećanje i prolaznost vremena može se promatrati na njoj. Suvremena pedagogija i didaktika polaze od shvaćanja da se u školi ne može i ne treba naučiti sva znanja koja će nam u životu trebati. Tako učenje povijesti primjerice više nije usmjereno na reprodukciju sadržaja, usvajanje činjenica i enciklopedijskih znanja već na promatranje i potragu za korisnim informacijama koje ćemo potom koristiti u svakodnevnom životu.

Mir – postoji u svakom živom biću, učenjem o prirodi učimo i o radosti života. U cjelokupnom odgoju i odrastanju, najmanje učimo o sebi i stvarima važnim za pojedinačni život, za uspostavljanje ravnoteže između unutarnjeg i vanjskog svijeta. U vrevi života, čestim razdobljima ispunjenim stresom, brigama i problemima, strahovima, napetošću i sumnjama koje nas razdiru, zaboravljamo da je život puno

10 ĐORĐEVIĆ, Ivan; TRNAVAC Nedjeljko: *Pedagogija*. Beograd: Naučna knjiga, 2005., 68.

11 JURČIĆ, Marko: Različitost u kontekstu suvremenog kurikulumu. // Školski vjesnik: časopis za pedagojsku teoriju i praksu, 60, 2, 2011., 153.

više od svakodnevnih obaveza i da u njemu trebamo uživati.

Pogled – svijet je puno veći od pojedinca i od zajednice, priroda je bila ovdje prije nas i bit će tu ako nas jednog dana više ne bude na planetu. Priroda je pogled u prošlost, ali i prozor u budućnost. Postoji određena satisfakcija u pogledu preko ramena, u prošlost, prema onom što je nekoć bilo. Ovo prisjećanje ima jednu utješnu notu, sigurnost onoga što je završeno i što nam je poznato, u usporedbi s budućnošću koja je nesigurna i nepoznata. To je sasvim razumljivo jer svijet u kojem se promjena na svim razinama odvija strelovitom putanjom može biti uzbudljiv, ali i vrlo zastrašujući. Učimo iz prošlosti, ali se trebamo veseliti budućnosti jer je ona uvijek bolja i mudrija.

Zahvalnost – za sve samorazumljivo i podrazumijevajuće. Ova danas zaboravljena vrlina. Manjak zahvalnosti očituje se i u tome da mnogi nastoje izbjeći situacije u kojima se od njih očekuje zahvalnost. Tražimo li razloge, jedan od njih leži u činjenici da tamo gdje prevladava vrijednost moći, gdje je sve proračunato, tamo nema prostora za zahvalnost.

Promjena – ako ju prihvatimo kao nešto na što možemo računati, promjena može biti i vrlo korisna i utješna. Ljudi stvaraju navike i svaka promjena uobičajenih rutina može dovesti do straha od nepoznatog, do neizvjesnosti i nesigurnosti. Iako se s promjenom teško nositi, one gotovo uvijek nose dobre rezultate, one su pozitivne.

6. Zaključak

U ovom hiperrealnom digitalnom vremenu nije teško zaboraviti da smo ovisni o prirodi – veza s prirodom neophodna je za naš opstanak. Priroda ima moć, a umjetnik je posrednik u njezinom predstavljanju svima. Zato se ponekad svi zajedno isključimo, ugasimo ekrane, krenimo još više u galerije ili u prirodu i savladajmo što više lekcija koje nam je priroda pripremila jer

ona je jako dobra učiteljica kad joj za to damo priliku, a uči svakog, bez obzira na dob, spol ili rasu.

Ideja o odgoju u prirodi nije proizvod modernoga društva, već se o njoj promišljalo puno ranije. Današnjemu društvu potrebni su naraštaji koji će živjeti načela održivosti i biti u skladu s prirodom. Istraživanja pokazuju da je za takve stavove i takva djelovanja nužna interakcija s prirodom i okolišem. Iako predškolske ustanove najviše njeguju redovit boravak i aktivnosti u prirodi, prirodno okruženje ostaje medij koji je dostupan, ali nedovoljno korišten u odgoju i obrazovanju. Kako bolje spoznati prirodne procese nego direktnim promatranjem njihova odvijanja u okruženju? Spoznajni su procesi koji se događaju u interakciji s prirodnom okruženjem bitni, a to isto okruženje nudi priliku za kretanje, čak ga i potiče. Mnogo je blagodati i prilika za učenje u okruženju koje ne zahtijeva intervencije ni ulaganja, već samo obazrivo korištenje. Osim poticanja kontinuirane interakcije u prirodnome okolišu, potrebno je promišljati i o uključenima u odgojno-obrazovnog procesa koji bi provodili takav vid odgoja. Imaju li oni potrebne kompetencije za provođenje takva programa? Imajući u vidu pozitivne učinke odgoja u prirodi i prirodna prava djece, implementiranje je takvog odgoja u predškolske ustanove osnovni preduvjet razvoja održivog društva. To je znao i Lacković jer se slikarstvom počeo baviti kao dječak. On ima iskustvo učenja u ranoj dobi, učenja iz prirode, interpretiranja prizora koje je gledao, upisivanja mirisa i osjećaja koje mu je priroda davala, a on joj se kroz svoje slikarstvo odužio i nama ostavio prizore žita, ljepotu potočnica i detalje žita. Tih šezdesetih godina on usavršava tehniku slikanja na staklu i usredotočuje se motive kojima ostaje vjeran do kraja stvaralaštva – elementima podravskog ravničarskog pejzaža, ogoljenim stablima, travkama, šiblju, cvjetovima i malim gnijezdima koje je crtao i slikao ustrajno i u njih unio možda i najveći dio svoje stvaralačke energije. Interes njegovog cijelog bića za prirodu i nama

je vječna inspiracija da stanemo i promatramo – slike prirode u galerijama, slike prirode u svojim sjećanjima, slike prirode u svijetu koji nas okružuje. I u njima uživamo.

Summary

Teacher Mother Nature - education in the works of Ivan Lacković Croatia

There are few of those who can resist the beauty of flora. By observing nature, one has always known how to find the necessities one needs not only for survival, but also for expressing creativity. This article studies how Ivan Lacković interprets nature, conveys what he has learned, and brings three-dimensional spaces to life through his two-dimensional artwork. His legacy can be interpreted in various ways. For this occasion, it is presented as a symbiosis of human and nature (in the roles of observer and artist). This symbiosis offers a deeper way of connection between the observer and the motifs of the paintings. It shows and proves that a work of art has numerous functions and provides us with different possibilities for interpretation. By choosing motifs from nature, the painter encourages the audience to observe carefully, learn, explore, and experiment. The article tells the story of how Lacković's paintings provide an opportunity for unhindered learning, freedom, and the possibility of developing a sense of belonging to the world. It further encourages one to be responsible towards nature, discover new facts, develop imagination and identity, as well as broaden one's horizons.

Literatura

- CHESSIN, Debby: *The nature of science and art*. London: Science scope, 2006.
- ĐORĐEVIĆ, Ivan; TRNAVAC Nedjeljko: *Pedagogija*. Beograd: Naučna knjiga, 2005.
- JURČIĆ, Marko: Različitost u kontekstu suvremenog kurikulumu. // Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu 60, 2, 2011., 149–164.
- RADOVAN-BURJAN, Milena: Integriranje umjetnosti u odgoj djece. // Metodčki ogledi: časopis za filozofiju odgoja 18, 2, 2011., Zagreb 2011, 115–130.
- ROTH ČERINA, Mia: *Utjecaj pokreta na odgoj u prirodi*. // Prostor: znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam 19, 1(41), 2011., 63–70.
- ŠUVAKOVIĆ, Miško: *Pojmovnik suvremene umjetnosti*. Zagreb: Horetzky, 2005.

Internetski izvori

- Smjernice za umjetnički odgoj, UNESCO, 2006. Dostupno na: <http://www.hcdo.hr/dokumenti/smjernice-unesco-a-za-umjetnicki-odgoj/> (18. 8. 2022.)